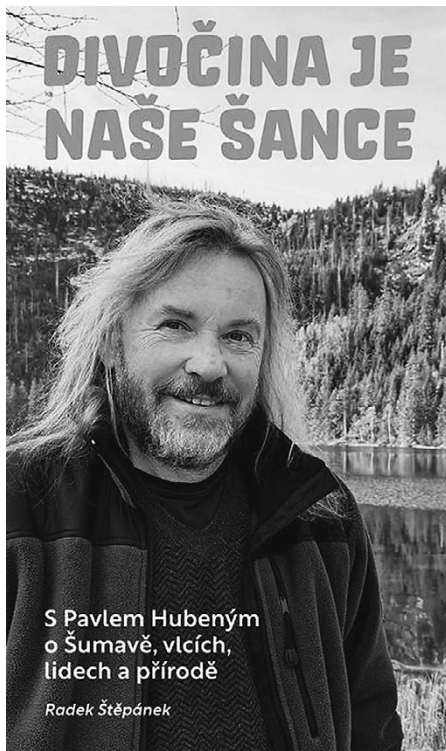

Radek Štěpánek: Divočina je naše šance. S Pavlem Hubeným o Šumavě, vlčích, lidech a přírodě aneb Ochrana přírody z první ruky

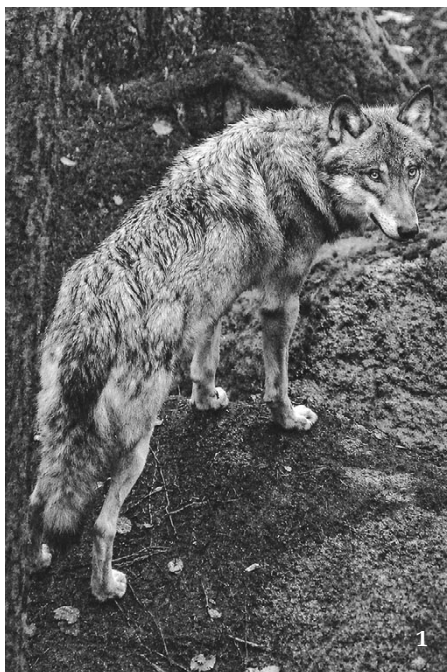
Pavel Hubený je nejúspěšnějším a nejdéle sloužícím ředitelem národního parku Šumava. Za jeho éry se mu, ve spolupráci s někdejšími ministry životního prostředí Richardem Brabcem a dalšími aktéry, podařilo konsolidovat situaci, která byla čtvrt století vyhrocená, problematická a polarizovaná. Jistě tomu pomohly i samotné šumavské lesy, které za tu dobu vyrostly z kůrovcové „katastrofy“ a ukázaly, že to zase taková katastrofa nebyla. Stojí za to ale vědět, co všechno se přesně na Šumavě dělo a děje a jak úspěšná mise v ochraně přírody vypadá. Knižní rozhovor s P. Hubeným je překvapivě hlubokou sondou do historie naší ochrany přírody v jejím nejexponovanějším území.

A jde o průvodce opravdu zasvěceného. Situaci na Šumavě předkládá velmi barvitě a je potěšením sledovat, jak se pohybuje v oblasti lokální politiky a managementu stejně přírozeně jako v ekologii lesa a jeho obyvatel. Asi nejzajímavější jsou jeho vhledy do fungování lesa a vznikání divočiny, dynamiky populací vlků a jelenů, a víze, jak se bude nejspíš všechno vyvíjet. Poučné jsou ale i historické exkurzy ukazující, jak změny přírody v antropocénu úzce souvisí s politikou, společenskou náladou, demografickými a socioekonomickými posuny. Sympatické jsou jeho entuziasmus, kombinovaný ale s docela věcným až pragmatickým přístupem, a celkově optimistické vyznění – spousta věcí se možná nepovede, v lokální i celostátní ochraně je řada palčivých a nevyřešených problémů, ale navzdory běžnému mínění ochrana přírody funguje a lze dospět ke stavu, na nějž můžeme být hrdí. Šumava je i v celoevropském měřítku unikátní území a přes současné turbulence existuje naděje, že bude časem ještě hodnotnější a zajímavější.

Pavel Hubený je celkem pochopitelně nejpřesvědčivější, když mluví o Šumavě a dění kolem ní, zatímco některé obecnější věci týkající se celostátní politiky působí občas přece jen trochu nepoučeně. Příkladem je tvrzení, že návrh novely zákona o druhové ochraně vznikl kvůli entomologům, kteří potřebují sbírat hmyz. Jakkoli je tato novela sporná a různé skupiny odborníků a ochranářů se o ní dosti vášnivě přou, tak jednoduché to není a nebylo. Některá prohlášení v rozhovoru si zase trochu protiřečí, což asi nejvíc vyvstane v povzdechu nad tím, jak lidé přestali chodit do přírody, následovaném statistickými údaji, jak návštěvnost Šumavy (ale týká se to všech chráněných území, kde se zkoumala) stále narůstá. Trochu obeznameného čtenáře může také překvapit, jak propojuje velmi přesné postřehy o stavu volné (nechráněné) krajiny s obhajobou Územních systémů ekologické stability (ÚSES), tedy konceptu sice potenciálně

účinného, ale fatálně zastaralého (za což ovšem jeho zakladatelé nemohou, těžko mohli v 80. letech tušit, že hlavním problémem naší krajiny nebude nedostatek dřevinné zeleně, ale naopak její nadbytek). Podobně sporných tvrzení a pasáží v knize moc není, ale ukazují, že každý jsme nějak omezen svou sociální bublinou a svým přirozeným horizontem a je dobré o těch omezeních mluvit.

Knihu rozhovorů je tedy třeba číst ne jako autoritativní traktát o moderní ochraně přírody, ale jako opravdu osobní upřímnou zpověď jedné z nejdůležitějších osobností oboru – Pavel Hubený zkrátka bez jakýchkoli obav a omezení sdílí, co se mu honí hlavou, jak věci kolem sebe vnímá, jak je prožíval, a dokonce jaké chyby dělal. Z knihy vyvstává plastický obraz celé komplikované činnosti, které říkáme ochrana přírody – a ukazuje se, že jde o činnost spočívající nikoli v uplatňování dané odbornosti a naučených rutinních postupů aplikovaných ve velké škále chráněných území, ale v tisících drobných úkonů zohledňujících lokální zvláštnosti každého místa, specifika místních obyvatel a historii přírody i lidí. Právě jednání s lidmi a umění kompromisu je podstatné, stejně jako znalost území a ekologických procesů. Nic z toho není triviální a skoro nic se nedá naučit ve škole. P. Hubený je vzděláním geograf, což se jistě hodí (geografie je dnes hodně multidisciplinární), ale žijeme v době překotných změn přírody a společnosti, kdy jen o několik let starší koncepty přestávají fungovat, takže je třeba se neustále učit nové věci a nelpět na konceptech, které se přestávají osvědčovat.

A na Šumavě je to krásně vidět. Vzpomínám na jednu konferenci na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy (Hubeného alma mater), na níž vystupovali jak zastánci „lesnického“ přístupu k národnímu parku, tak zastánci „bezzásahovosti“. Na obou stranách šlo o skutečné odborníky a argumenty, které padaly, byly vskutku (bez ironie) pádné. Ty dvě skupiny se zásadně lišily jen jedním rysem – věkem. Nebylo pak divu, že podporovatelé „bezzásahovosti“ působili přesvědčivěji třeba i proto, že uměli ovládat powerpoint. Pohled na les se zkrátka za poslední dvě dekády velmi proměnil. Už to nemusí být jen to, co za „zdravý les“ považovaly generace lesníků, naučili jsme se, že i les čerstvě po katastrofě je zajímavý a hodnotný a že „katastrofy“ jsou normální součástí přírodního dění – všimněte si, jak mám potřebu dávat pojmy do uvozovek; změnil se totiž i jazyk, kterým o dění kolem nás mluvíme, a významy pojmů se proměňují. Naplno si začínáme uvědomovat, že žijeme v antropocénu, což obnáší zásadní proměnu vnímání vztahu člověka a přírody, kdy už nejde o dvě oddělené entity, ale o vnitřně provázaný a dynamický celek, kdy „divočina“ nepředstavuje ideální stav přírody v minulosti, ale naopak to, kam věci někdy právě teď spějí.

Chránit přírodu v tak proměnlivé situaci, kdy už přestává být jasné, co je vlastně příroda a asi i co je ochrana, je velká výzva. Přírodovědci si na to pomalu zvykají – a kupodivu to funguje. Širší veřejnost ale často netuší, v čem moderní ochrana přírody spočívá, dokonce ani co je jejím cílem. Čtení rozhovoru s Pavlem Hubeným by mnohým mohlo otevřít oči.

**Nakladatelství Lidové noviny, Praha
2025, 256 str. Doporučená cena 389 Kč**

1 Vlci se vlastně starají o les. Udržují jeleny, srnce i divočáky v pohybu, a také se starají o jejich vyrovnanou početnost. Tím lépe odrůstají dřeviny, které spárkaté zvěři chutnají nejvíce, jeřáby, jedle nebo kleny. Foto P. Hubený